

Mulán buk ái Paulo a le on uri narsán bos tám ruruna á TESOLONIKA

Worwor táil

Ái Paulo a soi lotu adi Teşolonika i balis á Makedoniá i kán áruán láklák. Ái Paulo a lala nem i bos Tesolonika, má i pákánbung er a kis i katbán i di, ák totohpas uri narsá di mai mur i lain tatalen sár (1Te 2:1-12, 4:1). Mái sár tilik arabilbiling a tapam hut iatung, má bos tám ruruna dik tari duk pala Paulo suri ngo na han pas na káp banai lala taun (Apo 17:1-10). Má ngorer ái Paulo ák han pas urada Beria má namur ák han uranang Aten. Má tilatung ák dos pala Timoteo uradi Tesolonika (1Te 3:1-5) kabin a lala hol i matananu di ruruna i Karisito idi Tesolonika er di kis i katbán tan arabilbiling (2:13-3:10). Ái Paulo a dos pala Timoteo ngorer, má namur ák han uranang Korin. Má ngo ái Timoteo a kaleng má ák bit atalsa Paulo i ruruna má armámna káián bos Tesolonika (3:6), io ái Paulo a longrai ngorer má ák tarwa palai buk minái ur si di suri arakrakai i di má suri atintin di i tan lalain tatalen (4:1-12, 5:12-22). Ái Paulo a atintin di mul suri kalkaleng si Karisito má suri kán apaptur kaleng tili minat káián bos tám ruruna. Kápdite talas suri tan táit minái kabin ái Paulo a sangar i han pas alar di má káp kán te pákánbung suri lain atintin di (1:9-10, 4:13-5:11). Tan táit minái a worwor suri áwáwatín pákánbung, a lala támin táit i aru buk

minái káián ái Paulo uri narsá di á tan Tesolonika (mákái mul 2Te 2:1-12).

1 Buk minái á iau Paulo mái Sailas mái Timoteo gimtul tarwai ur si gam á boh tám ruruna ida i malar á Tesolonika, gam kándiar sang ái Káláu Kák git má ái Konom Iesu Karisito. Gimtul sung Káláu suri kán artangan má kán moloh na lu kis narsá gam.

Matngan liu má ruruna kándi tara Tesolonika

2 Gimtul lu balbal ot kuluk ur si Káláu sur gam, má káp gimtul te lu hol balantahun gam i kángimtul bos pákánbung án sung.

3 Áá, i pákánbung gimtul lu sung uri narsán ái Káláu Kák git, gimtul hol pas gam ngoromin. Gimtul lu hol pasi kamu him a but pas tili kamu ruruna, má kamu songsong a aptur tili kamu armámna, má gimtul hol pasi mul ngo a tur atu i kamu ngangai i kágít Konom Iesu Karisito.

4 Rang buhang, gimáte mánán má ngo ái Káláu a mámna gam má ákte ilwa pas gam ur káián sang.

5 Gim mánán ngorer kabin i pákánbung gim hut mai lain arbin narsá gam, Tanián a Pilpil a bontai kágim arbin, suri ngorer kápgimte hut mai worwor a so tili ngus gim sár, má gimtul hut mai rakrakai káián Tanián mul. Má gam mák ilmi ngo gimtul mul gimtul ruruna on ngo a támin, pasi á ngorer gamá ruruna sang. Gamáte talas má uri tan táit gim longoi narsá gam tungu gim kis tiklik mam gam, má gam mánán ngo tan táit erei a uri tangan gam.

6 Má gamá lu murmurwasu i kángim ninas má ninsin ái Konom mul. A támin ngo gam lala arsuar mai rangrangas kabin gam ruruna, ái sár kápgamte arsok. Gam lu sonai sár i rangrangas erei má gamá árár pasi midán ái Káláu mai gasgas er Tanián a Pilpil ákte tari.

7 Má ngorer gamáte hut má ngoro kesi lain tohtohpas urimátán tan tam ruruna á Makedoniá má Girik.

8 Gamáte lu arbin mai midán ái Konom tangrai bos malar ada Makedoniá má Girik mul. Má sinih ngo midán ái Káláu masik a han, wa arbin suri kamu ruruna i Káláu ákte han arkaliut mul uri bos pokon no. Má ngorer, kápte te táit mul gima parai,

9 kabin matananu tili tan malar erei di lu lala para gam suri kamu ninas mam gim tungu gam árár pas gim i pákánbung gim hut mai lain arbin. Má di lu parai mul sur gam ngo gamáte tánlak alari bos angagur án káláu er a mámáhat sár, má gamáte ilang suri gama taram i Káláu muswan, koner a liu pagas sang.

10 Má di lu parai mul ngo gam lu kiskis monai Natun ái Káláu suri na sosih tilami bát. Ái Natun er, ái ái Káláu ákte apturi tili minat, má ái na sáras pas git tili togor si Káláu er na hut.

2

Kánditul matngan liu ái Paulo ditul i katbán tara Tesolonika

1 Rang buhang, gam sang gam mánán ngo kángim inan ur main narsá gam a káhái lain wán.

2 Gamáte mánán ngo di para bengta gim má long sáksákna gim ada Pilipoi tungu i pákánbung kápte be gim han ur main si gam. Má i pákánbung mul gim hut narsá gam, marán di tur pala gim. Ái sár ái kángit Káláu a arakrakai i bál gim má gimá mangan mai para talsai kán lain arbin.

3 Má kágim arbin gim kaluh pas gam mai, kápate aptur tili durwán holhol ngo nemnem suri lam bengta gam ngo longoi wak mam gam. Kápte.

4 Ái sár kágim arbin a mur i nemnem sang si Káláu. Má gim lu arbin ngorer kabin ái Káláu ákte sormángát i gim suri gima talar mai lain arbin, má ngorer ák tari him erei uri lim gim. Má i pákánbung gim arbin, kápate bop i bál gim suri gima agasgas pasi bál kálámul. Táit a bop i bál gim a ngoromin, ngo gima agasgas pasi bál ái Káláu, koner a lu mák sarurup urami bál gim.

5 Gam mánán sang ngo i pákánbung gim hut narsá gam, kápte gim oboi tuh i ngus gam suri gama alongra si gim. Má kápgimte hut mai nemnem a punpunam ngorer i gong suri pirán tabal, kápte. Mái Káláu a mánán i gim mul, má ái na tur tángni worwor minái ngo a támin.

6 Kápate ngoi i bál gim suri gima kipi parpara agas si gam ngo singin te lite mul.

7 A támin ngo gim á bos apostolo si Karisito, má ngorer a mon i kágim nokwan suri gama tangan gim. Ái sár kápte gim tari duk i gam suri gama longoi ngorer, kápte. I pákánbung gim tiklik mam gam, gim ngorer sár i mámán kalik a belbelken

i rang natun mák lu longoi tatalen án arabálbál mam di. Gim lu longoi ngorer mam gam,

⁸ má gimá lala mámna gam sang. Má pasi kágim armámna sur gam, gimá lu arbin mai lain arbin si Káláu narsá gam, má gimá laes ngo gim tari kágim liu sang suri tangan gam.

⁹ Rang buhang, gim mánán sang ngo gamáte hol páptai kágim ninas i katbán i gam tungu i pákánbung gim arbin mai lain arbin si Káláu narsá gam. Bosbos bung no, gim lu songsong i nas má i libung mul pasi pirán tabal uri tángni kágim kis. Gimá lala ngehngeh ngorer suri gima káp oboi taun uri káil i gam.

¹⁰ Gam mánán sang, mái Káláu mul a mánán i kágim ninas i katbán i gam á boh tám ruruna. Gim lu mur i tatalen a pilpil má a nokwan, má kápte kes a arwat suri parai ngo gim longoi sápkin.

¹¹ Má gamáte mánán mul ngo gimá lu tangan gam keskeskes ngorer i tamankak a lu belbelken i rang natun.

¹² Gimá lu arakrakai má inau i gam suri gama mur arwat pasi matngan ninas er a nem on ái Káláu, kabin ái Káláu a kilkila pas gam suri ák mon i kamu kuir i kán lolsit má gamáng kusak mul uri lolon minmáir.

¹³ Kes mul á táit a arakrakai i gim pasi gimá tungai ot kuluk uri narsán ái Káláu. A ngoromin. Tungu gim hut mai lain arbin má gimá soi main i katbán i gam, má gamá longra pasi si gim má gamá kip pasi ur kamu. Má i pákánbung er, gam

mák ilmi sang ngo pinpidan er kápate hut tili holhol kán kálámul sár, wa a hut tilami sang si Káláu. Má a támin muswan ngo pinpidan er a midán ái Káláu sang a himnai bál gam er gamá ruruna on.

¹⁴ Rang buhang, a támin ngo gam áslai rangrangas onin. Má rangrangas gam áslai a kesá matngan sár mai rangrangas di áslai i boh matananu si Káláu er di ruruna i Iesu Karisito ada i balis á Iudáiá. Áá, rung er tili kamu balis kápdi te ruruna, di arangrangas i gam ngorer i bos Iudáiá sang di tari rangrangas singin boh tám ruruna tili kándi balis.

¹⁵⁻¹⁶ Má bos Iudáiá er, wa di sár ái rung er di up bing Konom Iesu tungu, má te mul dikte up bingi tan tám worwor tus hirá, má te sang onin kándi tunga abilbilingna git. Di matai suri ái Káláu na sáras pasi rung tili risán da mák otoi araliu, má ngorer di tohoi bangbang kári sál suri gima káp arbin narsá di má dák liu keleh. Di bangbang kári sál án araliu ngorer, máí Káláu ák mos i di má ding kurtara mul mai matananu no. Má kándi sápkin er, a bontai kándi tan sápkin til tungu di tunga longoi sang, má ngorer di lala pungni kándi sápkin ák hau kunlán má. Ái Káláu a mákái ngorer mák togor i di mákte timlai kándi rangrangas má.

*Ái Paulo a bop i bál suri na bali mákái tara
Tesolonika*

¹⁷ Rang buhang, ur tungu sár di tipar pala gim alar gam, má kápte be a dol i pákánbung. Ái sár

gim sasam suri bali mák gam mul, má gimá toh noi ngat suri gita pánpán arsuar mul. A támin ngo páplun i gim a bokoh, ái sár kágim hol a duk pagas sang i gam.

¹⁸ Gim lala nem sang suri han kaleng ur main suri laum gam. Á iau sang ái Paulo iau balbal tohoi suri ina han, má kápate lu ian kabin ái Satan a lala him pala gim.

¹⁹ Wa namur ngo na kaleng i kágít Konom Iesu, ngádáh gima tur rakrakai ngoi má gimák laes on á bung erei? Wa káplabin i gam sang! Gam á káplabin kágim ngangai suri ái Káláu na supan gim, má gam á káplabin kágim laes i mátán táil ái Konom. Má kabin i gam, gima kipi parpara agas singin.

²⁰ Áá, gam sang gam tok pasi kágim laes má parpara agas da tari si gim.

3

Ái Paulo a tarwa Timoteo suri na tángni bos Tesolonika

¹ Gim kis tepák alar gam má kápte te arbin sur gam gim longrai, má ngorer ák lala ngoi i bál giur ái Sailas ngo giur masik giura kis pagas á Aten,

² máí Timoteo giura tarwai ur main narsá gam. Ái Timoteo ái á buh giur i Karisito, má ái gimtul lu him si Káláu suri arbin mai lain arbin sur Karisito. Ngorer giurá tarwai suri na tángni má arakrakai i kamu ruruna nák tur atu,

3 suri ngorer kápte kes tili gam na pur i kán ruruna kabin i tan rangrangas er gam áslai. Gamáte talas má suri rangrangas er, ngo ái Káláu ákte mangát palai ngo na ian i git.

4 Tungu i pákánbung gim tiklik besang mam gam, gim lu balbal bit gam suri á rangrangas erei ngo gita banai sang. Má onin gamáte makái má gamáte talas ngo ákte ngorer sang gim parai.

5 Má iakte mánán ngo gam lu áslai rangrangas, má iak lala konnkek sur gam, má ngorer iak tarwa Timoteo ur main narsá gam suri inak mánán pasi singin suri kamu ruruna ngo a rakrakai pagas ngo kápte. Iau konnkek sur gam ngo ái Tám Artohtoh ákte toh arwat pas gam má ák tu sák pasam á kángim songsong narsá gam.

6 Mái sár onin ákte gas i balang. Ái Timoteo ákte hutngin hut kaleng sár má ákte kipi lain arbin suri kamu ruruna má kamu armámna. Ákte parai si giur ngo i pákánbung gam lu hol pas gimtbl, gamá lu áslai laes, má a parai mul ngo gam lu kákir sang suri gama lu mak gim. Má a ngorer mul sur gim, gim lu kákir suri gima mak gam.

7 Ái Timoteo a hut ngorer, má giur ái Sailas giur longrai arbin er má ák lala tangan giur. Gim kis i katbán arabilbiling má rangrangas á inái, má arbin er sur gam a arakrakai i bál gim. Áá, rang buhang, kamu ruruna ákte agasgas pasi bál gim,

8 má kángim liu ákte kuluk pala kabin gim mánán ngo kamu liu mam Konom a tur atu pagas sang.

⁹ Má ngorer gim arwat má onin suri parai kágim ot kuluk uri narsán ái Káláu sur gam, má gimá tunga lala ot kuluk mul suri kágim gasgas i mátán tайл kabin i gam.

¹⁰ Bosbos bung no, i nas má i libung mul, gim lu sung Káláu mai kumlán bál gim suri na móngta gim giták pánpán arsuar suri gimák bontai kamu ruruna nák matuk.

¹¹ Má ngorer gim sung kágit Káláu er Kák git sang mái kágit Konom Iesu mul, suri diara timani sál gim, suri gima han ur main narsá gam.

¹² Má gim sung Konom mul suri na amaras pasi kamu tatalen án armámna arliu i gam má ur singin bos kálámul no, suri kamu armámna nák marmaras hanhan má nák pakta sang ngorer i kágim armámna á gim gim lu longoi uri narsá gam.

¹³ Gim sung ngorer suri ái Káláu na arakrakai i gam gamák pilpil má nokwan pagas i mátán tайл ái kágit Káláu Kák git i pákánbung er ái kágit Konom Iesu na hut tiklik mam rung no di káián sang.

4

Gita liu ngorer a nem on ái Káláu

¹ Rang buhang, suri arahi kágim worwor minái, gim nem i parai ngoromin. Gimáte atintin gam má suri matngan liu má matngan kis gama mur arwat pasi suri agasgas pasi bál ái Káláu, má a támin sang ngo gamá lu longoi ngorer. Mái sár gim sung gam má gim ot inau i gam i ngisán ái

Konom Iesu suri kamu lain kis gamáte mur on til tungu na marmaras hanhan sang.

² Gama longoi ngorer kabin gamáte talas má suri aratintin er gimáte tari si gam, wa kán aratintin sang ái Konom Iesu.

³ A ngoromin. Ái Káláu a nem i gam ngo gama lu kis arsagil alari sápkin suri gamák lu pilpil hanhan. Ngorer gama gerger palai tatalen án araturán sáksák.

⁴ Ái Káláu a nem i gam keskeskes ngo gama mánán kuluk suri kátlán timani kápán páplun i gam sang. Ngorer gama mur i tatalen a pilpil imátán ái Káláu má tatalen a nokwan i mátán matananu.

⁵ Má koion gama ngorer i tan kálámul káprite ruruna i Káláu má káprite mánán on. Ái rung er di lala mur sang i sápkin nemnem káián kápán páplun i di.

⁶ Má koion á tekesi támruruna na bop tiklik mai wák káián lite kálámul, kabin na longoi angagur uri narsán turán á ngorer. Koion á tekes na agurái turán ngorer kabin ái Konom na kosoi mai rangrangas uri narsán. Gimáte atepei bál gam á tungu mai rakrakai án akeng ngoromin.

⁷ Ái Káláu kápate killkila pas git suri gita mur i tatalen a dur, kápate. A killkila pas git suri gita lu su bah git uri sápkin suri giták lu pilpil hanhan.

⁸ Má ngorer, ái sinih a dungdung kári talngán tili aratintin min, kápate arkawar palai aratintin káián kálámul sár, mái sár a arkawar pala Káláu,

koner a tari Tanián a Pilpil si gam.

⁹ Suri dáh mul ina le ur si gam suri gama lu armámna arliu i gam sang? Káp kak te worwor ina parai kabin ái Kálau ákte atintin gam suri armámna arliu má gamáte mánán má!

¹⁰ Áá, gamáte kipi má aratintin er má gam lu inngasi singin bos tám ruruna no i kunlán balis á Makedoniá. Má ngorer, rang buhang, gim sung gam mul suri kamu tatalen án armámna na lu marmaras hanhan sang.

¹¹ Má inái gim parai mul ngorer gimáte parai tungu si gam ngoromin. Keskeskes tili gam na hol tumran suri na lu kis i tatalen án kis pau. Má koion á tekes na lu solsoltai uri táit káián lite. Má a kuluk ngo na lu songsong suri tangan kalengnai sang.

¹² Ngo kes a lu mur i bos tatalen erei, ki rung kápdite ruruna da mákái ngorer má dák tari urur singin. Má bos tatalen er na tangan koner a mur on, kabin kápnöte akai kán holhol i tekes mul suri tángni kán sáhár.

Worwor talas suri kalkaleng si Konom

¹³ Rang buhang, gim nem i para talsai si gam suri tan tám ruruna dikte mat. Ái rung káp kándi te ruruna i Karisito, di tunga tinang suri rang tur di dikte mat kabin káp kándi te ngangai suri da mák di mul namur. Ái sár á git git ruruna, na kápte, má ngorer koion gita tinang ngoro di.

¹⁴ Git ruruna ngo ái Iesu ákte mat mákte salaptur kaleng. Má ngorer git ruruna mul sur rung di

ruruna i Karisito má namur dik mat, di mul da salaptur tili minat, mái Káláu na long pas di má dák han tiklik mam Iesu urami narsán.

¹⁵ Aratintin gim atintin gam mai onin, wa aratintin si Konom sang, a ngoromin. Á git ái rung git liu pagas besang i bung ái Konom na kaleng, káp gita te han urami narsán ái Káláu táilnai rung dikte mat.

¹⁶ Mái sár i bung erei, gita longrai tiling kilkil má kaungán pakpakta kán tan angelo má kaungán taur si Káláu. Má i pákánbung erei, ái Konom sang na sosih tilami bát, má tan tám ruruna dikte mat da mulán aptur.

¹⁷ Ki á git git liu pagas besang, ái Káláu na pam talum git tiklik mam di, má git no gita hau talum mam Konom iamuni katbán bahang imuni armongoh. Má ngorer, gita lu ekesi kis tiklik mam Konom.

¹⁸ Áá, git mánán ngo gita mákmák arsuar namur, ki ngorer gita lu arabálbál má arakrakai arliu i git sang mai tan worwor erei.

5

Gita kis án eran suri kalkaleng si Konom

¹ Má rang buhang, káp kágim te ngat mul suri gima le ur si gam suri pákánbung tan tait min na tapam hut,

² kabin gam sang gamáte mánán kuluk suri bung si Konom ngo na hut asodar. Ngo tám siksíkip a nem ngo na kusak uri rum i libung,

kápnate mulán para talsai singin kákán rum, kápte. Má bung erei a ngorer, na hut asodar i git.

³ Wák a tián kápate mánán i kán pákánbung án kákáh. A tu kis pagas sár á wák erei, má tekesi bung kalik a turpasi sukai, má wák a sodar kabin kápate mánán ngo na hut i bung erei. Bungán nagogon si Konom na ngorer mul. Matananu da lu parai ngo, “Dánih mul gita matai? Ákte mon má moloh main i naul bim.” Da lu parai ngorer, ái sár i bung erei sang tilik arabilbiling na hut asodar i di má kápate arwat suri da punpunam alari.

⁴ Mái sár á gam, rang buhang, kápgamte kis i kuron. Gamáte talas, má ngorer gama eran na káp hut asodar i gam á bung er, ngorer a hut ngoi i tám siksikip.

⁵ Gam no á bos matananu tili talas, a ngoro gam lu ekesi kis i talsán nas sang. Kápte git tili libung ngo git tili katbán kuron.

⁶ Má ngorer koion gita boptin mai kágít ereran ngorer i te di lu ngoi. Ái sár gita márásngin pagas mai kágít hol a talas.

⁷ Rung di lu boptin, di lu boptin sang i libung. Mái rung taba kándi ngin má dik lu bau, di lu ngin sang i libung.

⁸ Ái sár á git, git tili talas sang, má ngorer koion gita ngorer i rung dik lu bau. Auh, kágít hol na talas má gita eran pagas. Gita oboi tatalen án ruruna má armámná arliu ngorer i kágít papal uri turtur kári bongbongan i git. Má gita pákpákur mai kágít ngangai suri kán arliu ái Káláu,

9 kabin ái Káláu kápate hol taru uri git suri na togor áklis i git má gita áslai kán rangrangas, kápate. Ái Káláu a hol taru uri git suri ái kángit Konom Iesu Karisito na asengsegeng pas git má giták liu!

10 Káksiai ngo gita liu besang i pákánbung na kaleng, ngo gitáte mat má, ái Karisito ákte mat sur git tungu suri gita liu tiklik mai namur.

11 Má pasi á ngorer, gama lu arakrakai má artangan arliu i gam, ngorer sang gam tunga longoi til tungu.

Akeng má árárá

12 Rang buhang, gim sung gam suri gama lu rumrum singin rung er di songsong mai him si Káláu er i katbán i gam. Di lu ololoh i gam má dik lu ot inau i gam suri ninsi gam na ngorer ái Konom a nem on.

13 Gama hol apakta pas di, má gama longoi tatalen án armámná narsá di kabin i kándi him di lu longoi. Má gama liu tiklik mai moloh.

14 Má gim inau i gam, rang buhang, suri gama lu akeng i rung er di matai him, má gama lu arakrakai i bál di ái rung di mátut, má gama tangan rung kápte be di tur atu, má koion á rárup suri gama togor melek.

15 Gama ololoh kuluk suri gama káp kosoi sápkín mai sápkín mul. Ái sár na lala bop i bál gam suri gama longoi lain tatalen arliu i gam sang má ur singin bos kálámul no.

16 Bál gam na tunga gasgas áklis.

17 Gama márásngin pagas mai sung.

18 Gama lu ot kuluk uri narsán ái Káláu suri bos táit no. Gama longoi ngorer kabin gam kes mam Iesu Karisito, pasi ák nem on ái Káláu ngo ninsi gam na ngorer.

19 Koion gama pukur bingi málmálas káián Tanián a Pilpil,

20 ngorer koion gama pulsi worwor káián kálámul er a mánán tusi midán ái Káláu mák parai si gam.

21 Ái sár gama lu toh arwat pasi bos worwor er ngo a támin ngo káppte. Gama lu top ráknai worwor er a kuluk.

22 Má bos tatalen er a sák, gama táu alari.

23 Gim sung Káláu, koner a lu amatau i bál git, suri na timan pas noi kamu kunlán liu suri gamák pilpil. Má gim sung mul suri na mákmák kári taniá gam má bál gam má kápán páplun i gam, suri ngorer kápñate duk i gam i tekesá sápkin. Ái sár gama nokwan pagas pang i bung na kaleng ái kángit Konom Iesu Karisito.

24 Ái Káláu, koner a kilkila pas git, ái sang na longoi ngorer kabin a lu muswan suri mur arwat pasi worwor a parai.

25 Rang buhang, gama lu sung sur gim mul.

26 Má i pákánbung gam lu kis talum suri lotu, gama lu árár arliu pas gam mai armámna.

27 Kak rakrakai án sung uri narsá gam i ngisán ái Konom ngo gama wásái pákán ram min ur singin bos tám ruruna no.

28 Artangan káián ái kángit Konom Iesu Karisito
na kis tiklik mam gam.

**Hutngin kamkabat si Káláu
The New Testament in the Sursurunga Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Sursurunga long
Niugini**

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sursurunga

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 0727222139

The New Testament

in Sursurunga

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-09-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

59d51359-0c11-5334-a2e7-0e40b5a3442f